

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

סדר מעמדות

אלו המעמדות, ביום למשון קורין בראשת ברא אלהים וגו', עד ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

נביאים [יסניס מ'3] כה אמר האל ה' ברא שמים וגו', עד בפרס תצמצנה אשמע אהבם:

פרשת המן בכל יום ויום ואמר ה' אל משה הגני ממיד לכה וגו', עד והעמר עשירת האיפה הוא:

עשרת הדברים בכל יום ויום וידבר אלהים את כל הדברים וגו' עד וכל אשר לרעך:

ענין הקרבנות [סמוח כ"ט] זה אשר העשה על המזבח כבשים בני שנה וגו', עד לשכני בתוכם אניה' אלהיכם:

פרק ראשון [ומסכת תמיד] בשלשה מקומות הבהנים שומרין וכו' עד וישן מזבח הפנימי והמזורה:

ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נמף ושחלת וחלבנה סמים ולבונה וכה בר בבר יהיה:

פיטום הקמח כגד שלש מאות וששים ושמונה מים היו, שלש מאות וששים וחמשה שבכל יום כמנין ימות הרמה ושלשה שהיה מוסף ביום הכפרים כהן גדול מחזיק למכתשת ונוטל ממנו מלא תפניו כדי לקיים בו מצות דקה מן הדקה, ואלו הן הצרי והצפורן חלבנה ולבונה משקל שבעים שבעים, עד וכרכם שבלת נדר וקציעה משקל ששה עשר ששה עשר מנה, קושט שנים עשר קלופה שלשה קמח תשעה, בורית כרשינא תשעה קבין מלח סחומית רובע מעלה עשן כל שהוא, ר' נתן אומר אף כפת הירדן כל שהוא, אם נתן בה דבש פסלה, אם חסר אתה מסמיה חייב מיתה, רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף מעצי הקמף, בורית כרשינא תשעה קבין, יין קפריסין סאן תלת וקבין תלתא, אם לא מצא יין קפריסין מביא חמר תדין עתיק, יין קפריסין למה הוא בא, כדי לשרות בו את הצפורן מפני שהוא עזה, בורית כרשינא למה היא באה, כדי ליפות בה את הצפורן כדי שתהא נאה, והלא מי תלים יפין לה אלא שאין מביטין מי תלים במקדש מפני הכבוד. תניא ר' נתן אומר כשהוא שוחק אומר הדק הדק היטב מפני שהקול יפה לבשרים. פיטמה לחצאן כשרה לשלישית ולרביעית לא שמעו, אמר ר' יהודה זה הכלל כל כמדתה כשרה חצאן, שחמר בה מכל סימן וסימן או שחמר אתה מכל סמיה או שלא נתן בתוכה מעלה עשן חייב מיתה, אמר ר' תעירא אף חייב משום הנגמה יחירה, תאגי בר קפרא אתה לששים או לשבעים

לשבעים שנה היתה באה (של) הצאין (או) של שירים, ותאני בר קפרא אלו היה נתון בתוכה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחו, אלא שאמרה תורה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'. תאנא הקטיר כוית בתוך הייב פחות מכזית בפמור. אמר ר' ירמיה ואיתימא ר' אבא ונפטרו הצבור ידי חובתן. ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא אמרו מרקתני רישא הקטיר כוית בתוך ותאני סיפא פחות מכזית בפנים פמור, מכלל ולא נפטרו הצבור ידי חובתן :

ובכל יום ויום לומר איזהו מקומן של זבחים קדשי הקדשים שחיטתן בצפון פר ושעיר של יום הכפורים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון, ודמן מעון הויה על בין הברים על הפרכת על מזבח הזהב, מתנה אחת מהן מעכבת, שיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. אם לא נתן לא עכב :

וביום הראשון קורין כחובים. לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'. כמו סכתוב למעלה : וקורין הלכה. ונשלמה פרים שפתינו בתשלום פרי קרבנותינו. וזו היא סודורה של מערכה. אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא וכו', עד ועליה השלמו כל הקרבנות כן. זאת תורת העולה היא העולה על מקרה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקר בו :

ובכל יום ויום קורין :

כל אלה בהיות היכל על יסודו ומזבח על מכונו, ועכשיו חרב מקדש ובטלה עבודה ואין לנו בעונותינו, לא אשם ולא אישים. לא ברים ולא בלולה. לא נבול ולא גדולות. לא דביר ולא דקה. לא היכל ולא הר המור. לא ועד ולא וידי. לא זבח ולא זריקה. לא תמאת ולא חלבים. לא שרה ולא שבילה. לא ירושלם ולא ישר לבגן. לא כפרת ולא כרובים. לא לבונה ולא לתם הפנים. לא מזבח ולא מערה, לא נסכים ולא נתחים. לא סמיכה ולא סמים. לא עולה ולא עזאול. לא פרכת ולא פר. לא ציין ולא ציין נור הקדש. לא קידה ולא קנמן. לא ריח סמים ולא ריח ניתוח. לא שי ולא שלמים. לא תודה ולא תמורה. עונות אבותיט התריבו ניינו ופשעינו האריכו קצנו ותרבה עירנו ושכם מקדשנו וגלה יקרנו מבית חייט ומולטל הדרנו מבית הדרנו ומבית הפארתנו, מקום אשר הליוך אבותינו, ואין אנו יכולין להקריב לפניך קרבן שיכפר בעדנו אלא נשלמה פרים שפתינו, וזכרון אלו הדברים תהיה כפרתנו ותפלתנו תהא סלידתנו. יהי רצון מלפניך רבון העולמים שתתחיל לנו על כל חטאתינו ותכפר לנו על כל פשעינו שחטאנו לפניך בין בשוגג בין בכבוד בין באונס בין ברצון בין בראיה בין בשמיעה. וניב שפתינו תחשב לפניך במקום עולותינו :

ובכן היה לאין, מחמד כל עין, אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע און דאבה נפשנו. על זה היה דוח לבנו ועל אלה חשכו עינינו. על הר ציון ששמם שעולים הלכו בו. אתה ה' לעולם תשב כסאך לדוד דוד, למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים : השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם :

הדרך עלן הדרך עלך. דעתך עלן דעתן עלך. ויך עלן ויזין עלך. לא תזוז מן ולא מוז מן. לא תתנשא מן ולא נתנשא מן. לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי :

סדר מעמדות

ר' יהודה אומר אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נתי רוח ליתרו . גדל בשם טוב
ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה בחכמתו טוב שם משמן טוב .
למוד תורה הרבה שיתנו לך שבר הרבה, ורע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא .
ר' חנינא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה
ומצות, שנאמר ה' תפין למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

אין* כאלהינו אין כאדונינו כו' עד אתה הוא מושיעני . אתה תושיעני . אתה תקום
תרחם ציון כי עת לתננה כי בא מועד, בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יבנם :

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא . שנאמר
הלכות עולם לו, אל תקרי הלכות אלא הלכות :

אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא הלמדיו חכמים מרבים שלום בעולם. שנאמר וכל
בניך למדיו ה' ורב שלום בניך . אל תקרי בניך אלא בוניך . יהי שלום בחילך
שלוח בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך . למען בית ה' אלהינו
אבקשה טוב לך . וראה בניים לבניך שלום על ישראל, ה' עו לעמ יתן ה'
יברך את עמ בשלום, אמן :

ביום השני קורין בתורה, מן ויאמר אלהים יהי רקיע עד ויהי בקר יום שני :
נביאים [יסעיהו מ"ב] שירו לה' שיר חדש וגו' . עד אלה הדברים עשיתם ולא
עובתים . וקורא פרשת המן . ולאחר סודר סדר התמיד ואיזהו מקומן ועשרת

הדברים . פרק שני התמיד מן ראדו אחיו וגו' עד סוף פרקא . ולאחר קורא
כתובים . שיר מזמור לבני קרח גדול ה' וגו' . כמו שכתוב למעלה : ולאחר קורא
פסוים הקטורת . וקורא הלכה ונשלמה פרים שפתינו . ולאחר אין כאלהינו, ולאחר ר'
יהודה אומר אשרי מי שעמלו בתורה וגו' :

ביום השלישי קורין בתורה מן ויאמר אלהים יקוה הים וגו' . עד ויהי בקר
יום שלישי :

נביאים [יואל ב'] ויקרא ה' לארצו וגו' . עד ולא יברשו עמי לעולם . וקורא פרשת
המן . וענין הקרבנות ואיזהו מקומן כמו שכתוב למעלה . התמיד פרק
שלישי מן אמר להם המצנה וכו' עד גמירא . וקורא עשרת הדברים .

כתובים מזמור לאסף אלהים נצב וגו' . כמו שכתוב לעיל : וקורא אין קדוש כה'
כי אין בלתיך, וקורא פסוים הקטורת . הלכה ונשלמה פרים וכו' , כמו
שכתוב לעיל כל הענין עד סוף :

ביום הרביעי קורין בתורה מן ויאמר אלהים יהי מאורות וגו' . עד ויהי בקר
יום רביעי :

נביאים [ירמיהו ל"ח] כה אמר האל ה' נתן שמש לאור יומם וגו' עד ולא ידרם עוד
לעולם . וקורא פרשת המן וסדר התמיד שהוא ענין הקרבנות . ואיזהו
מקומן, כמו שכתוב ביום ראשון . וסודר סדר התמיד פרק רביעי לא היו כופתין וכו' ,
עד סוף פרקא . ולאחר עשרת דברים :

כתובים אל נקמת וגו' . כמו שכתוב לעיל . פסוים הקטרת . כל אלה בהיות היכל על
ימחו

* ע' נעיל הערה 22

סדר מעמדות

יסודו, אין כאלהיו. ותנא דבי אליהו. וקדיש, כמו סכחוב למעלה :
 ביום חמישי קורין בתורה מן ויאמר אלהים ישרנו המים וגו'. עד יהי בקר יום
 חמישי :

נביאים [יחזקאל ל"ד] וברתי להם ברית שלום וגו'. עד אדם אתם אני ה' אלהיכם
 גם ה' אלהים. ולומר זה השיר שקורין הלויים :

כתובים למנצח על הגתית לאסף וגו'. כמו סכחוב לעיל. וקורא פרשת המן
 ועשרת הדברות וענין הקרבנות ואיזהו מקומן. התמיד פרק חמישי אמר
 להם המצנה וכו'. עד סוף פרקא. סדר המערכה. פיוסם הקמרת. כל אלה בהיות
 היכל על יסודו, ולומר אין כאלהיו ולומר תנא דבי אליהו ולומר קדיש של יחד :
 ביום הששי קורין בתורה מן ויאמר אלהים התנא הארץ וגו' עד יהי בקר
 יום הששי :

נביאים [יסעיט מ"ב] כה אמר ה' קדוש ישראל ויצרו וגו'. עד ולא תכלטו עד
 עולמי עד :

כתובים ה' מלך נאות לבש וגו'. וקורא פרשת המן ועשרת הדברות וענין הקרבנות
 ואיזהו מקומן וכו'. התמיד פרק ששי החלו עליון וגו' עד והשתחוה וצא.
 סליק פרקא. סדר מערכה, ולומר הלכנו וגשלמה פרים שפתינו, כל אלה בהיות
 היכל על יסודו, ופיוסם הקמרת, אין כאלהיו, תנא דבי אליהו, וקדיש :

ביום השביעי קורין בתורה מן ויכלו השמים והארץ וגו'. עד אשר ברא
 אלהים לעשות. ושמו בני ישראל את השבת עד וביום השביעי
 שבת וינפש. ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כל העושה
 מלאכה ביום השבת מות יומת. לא תבשו אש בכל מישבותיכם ביום השבת. שמר
 את יום השבת לקדשו (בעשרת הדברות) עד על כן צוה ה' אלהיך לעשות את
 יום השבת :

נביאים [ירמיה י"ז] כה אמר ה' השמחו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת עד
 וישבה העיר הזאת לעולם :

כתובים מזמור שיר ליום השבת וגו'. כמו סכחוב צומירות. התמיד פרק שביעי עד
 סוף פרקא. ועל כל תקיעה השתחויה. זהו סדר התמיד לעבודת בית
 אלהי. יהי רצון שיבנה במהרה בימינו. וקורא הלכנו וגשלמה פרים שפתינו. ולומר
 קורא פיוסם הקמרת. כל אלה בהיות היכל על יסודו. אין כאלהיו :

סליק פירקא סדר מעמדות. זה המנהג הנכון לנהג היחידים לפני מעשה, והלכנו
 אין טובגין ק, שלא יבטל את את מלאכתו אשר המה עושים ומקלרין.
 ולומר אחר סיום קדיש : חוק

תפלת מנחה

נופל ידיו ואינו לריך לברך, ואם אין לו מים ליסול ידיו אם ידע שיש מים לפניו
 עד ארבע מילין ימחין עד שיגיע למקום מים ויסול ידיו ויחפלה, ואעפ"י
 שעובר זמן חפלה, אבל יואר מארבע מילין יחפלה מיד ואל יבטל מן החפלה ואעפ"י
 שלא

שלא כגל אח ידיו מפני שאנום הוא, ואעפ"י שאמרנו אמר ליה רבינא לרבא מהכא מרבנן דתתא ממערבא דאמר מי שאין לו מים ליטול ידיו מקנה ידיו בצורר או בקסמית ואמר ליה שפיר קאמר מי כתיב ארחץ במים בנקיון כתיב, מידי דמנקי עפר ולרורות נמי מנקי, וכו' אמרינן רב חסדא לייב לתמן דמהדר אמיה בעידן ללוחא. הני מלי לק"ש דבעי למקרי בעונתה, אבל לתפלה דרחמי הוא דאימס דבעי מללי, בעי לחדורי, ועד כמה עד ארבעת מילין, והני מיילי לפניו, אבל לאחריו פחות ממיל חוזר אבל מיל אינו חוזר *):

וכשהולך לבית הכנסת חומר: אשרי יושבי ביתך וכו', ומקדש עד לעילא. ומתפללין י"ח בלחש: ושלית צבור חומר אבות וגבורות וקדושת השם. וחומר קודם קדושת השם בתר יתב לך. ומסיים עד עושה שלום, כדרך שמתפללין בסמרות, ונפלין על פניהם ושוללין כל זרכיהן, וחומר ואמר לא גרע מה נעשה וקדיש כולו עד לעילא עד עושה שלום במחזיו וכו'. אבל כהנים אין נושאין כפיסן משום דשכימא סכרות ואסור, דשכור לא ישא את כפיו: ויהודי המתפלל תפלת חומר חומר במקום קדושה:

(קדושה ליחיד בכל יום ויום בהגעת תפלת המערה. מלך הדוד יושב וסבר לחיות, עד שלא יכלה הדבר מצוי, חיות הקדש יצאות מתחת כסא הכבוד. פיהם מלא רנה וכנפיהם גילה. ידיהם מנעוהו תגליהם סרקות ומקיפות וסובבות את מלכם. אתר מימן ואתר משמאל. אתר מלפניו ואתר מאחוריו. ומנפוח אורו ומנשקות אותו. ומפרעות פניהם הם מתפרעות. ומלך הכבוד מכסה פניו, והיה ערבות הרקיע מתבקע ככברה מצני (מלך) הדוד וזו יוצי תואר חסדה חמלה תאוה וזה שבת טראה פניהם, כדבר שנאמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. והמלאכים כשהם מומרים נזלקים לשלש שורות של אלף אלפים ורבבות בת אחת אומרת קדוש ובורעת ונופלת על פניה, [וכת אחת אומרת קדוש קדוש ובורעת ונופלת על פניה], וכת אחת אומרת קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. ובורעת ונופלת על פניה. והחיות מתחת כסא הכבוד ענות אחריהן ואומרת ברוך כבוד ה' מסקמו. ואתה ברחמיך הרבים השב שכינתך לציון ככתוב ברברי קדוש ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לדוד דוד הללויה:

ובסוף דמספקא ליה מילתא אי ללי אי לא ללי, אי קרא ק"ש אי לא קרא, אי אמר אמת ויציב אי לא אמר אמת ויציב, אי נמי אי בריך ברכת מונא אי לא, וגבי שבעת המינין אי בריך אי לא בריך⁴⁸ כיכי ועבד, הכי גרסין רב יודה אמר שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא ק"ש איט חזר וקורא, ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר אמת ויציב חזר ואומר אמת ויציב, ור' אליעזר אומר אפילו ספק קרא ק"ש חזר וקורא ק"ש משום כבוד מלכות שמים, אבל ספק התפלל ספק לא התפלל איט חזר ומתפלל, ור' יוחנן אמר אפילו ספק התפלל ספק לא התפלל חזר ומתפלל, ר' יוחנן לטעמיה דאמר וטאי שיתפלל אדם כל היום טע, והלכתא סדר. אבל דאי קרא ק"ש ואתא ואשכח לטורא דקא קרו ק"ש, אומר פסוקא קמא לחדיה כהדייכו וכו' לא, אי נמי דאי התפלל ונכנס לבית הכנסת ומלא צבור שמתפללין, הכי אמר רב יודה אמר שמואל אם יטול לחדש דבר בחפלו יתפלל ואם לאו אל יתפלל, אי נמי [לא] ללי ועאל לבי כנישתא ואשכח צבורא דמללי, פליגי בה רב סונא ור' יחזקע בן

לך

⁴⁸ (ע' סעודה בסוף סו'. * ע' גיטות דף ע"ז ב' ת' נכאן שניו גמולא)

לוי, דהכי אמר רב הונא נכנס לבית הכנסת ומלא צבור שמתפללין אש יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח לצבור למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל, וריב"ל אמר אש יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח לצבור לקדוש יתפלל ואם לאו אל יתפלל, ואמרין במאי קא מפלגי רב הונא סבר יחיד אומר קדוש וריב"ל סבר אין יחיד אומר קדוש, ומסקינן דאין יחיד אומר קדוש, וכו' אמרינן דכולי עלמא מיהא מפסק לא פסיק עד דעני קדוש, ואמרין איבעיא להו מהו שיפסיק אהמן יהא שמיא רבא מברך, ואע"ג דפשטינן דמפסיק דמרינן ופסקינן דלא מפסיק :

וצריך לשהות שעה אחת ואח"כ יתפלל, שכך שנינו חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבס למקום, ואמר ריב"ל המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו, שעה אחת קודם תפלתו דכתיב אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה, ושעה אחת אחר תפלתו דכתיב אך דיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פיך :

סדר ערבית

הקורא ק"ש של ערבית קודם ראית הטובים לא ילא ידי חובתו, דמיא מאימתי מתחילין לקרא ק"ש בערבין משעה שבהכניס נכסין לאכול בתרומתן וסימן לדבר לאל הטובים, ותיא הקורא קודם לכן לא ילא ידי חובתו, וכמה טובים ילא ויהיה לילה, ר' נתן אומר טוב אחד יום, שנים בין השמשות, שלשה לילה, ואמר ר' יוסי בר אבין לא טובים [גדולים] הגדלים ביום ולא טובים קטנים הגדלים בלילה אלא בינוניים :

ועומד שליח לצבור ומתחיל ואומר: והוא רחום יכפר עון וגו' עד יענו ביום קראנו: ומברך ברטו את ה' המבורך: ועונין אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ופותח ואומר.

ברוך אתה ה' אלהיך מלך העולם אשר ברברו מעריב ערבים בהכמה וכו'. עד ה' צבאות שמו. חי וקיים תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד. ברוך א"י המעריב ערבים: אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת וכו'. על כן ה' אלהיך בשכבנו ובקומנו תן בלבנו ונשיח בחוקי רצונך ונשמח ברברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יוסם ולילה, ואהבתך לא תסור ממצו לעולמים. ברוך אתה ה' אהב את עמי ישראל:

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: וקורין ק"ש

אמת ואמנה כל זאת קיים עלינו כי הוא ה' אלהינו ואנחנו ישראל עמי. אמת שלכנו ואין זולתו. הפורטו מיד מלכים הגואלנו מכף כל עריצים, האל הנפיע לנו מצרית ומשלם גמול לכל אייבי נפשנו. השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו, המדריכנו על במות אייבינו וירם קרנו על כל שונאיו, העושה לנו נקמה בפרעה ואותות ומפיתים בארמת בני חם. הטבה בעברתו כל בכורי מצרים ויציא עמי ישראל מתוכם לחרות עולם. המעביר בניו בין גזרי ים סוף ואת רודפיהם ואת שונאיהם בתחומות טבע, ראו בניו את גבורתו שבתו וכו' עד נרא תהלות עושה פלא. מפי עוללים וינקים יסרת [עו] שמעה על ים סוף יחד כלם הוו והמליכו ואמרו

ערבית

ואמרו, ה' ימלוך וגו'. ויקיים לנו ה' אלהינו מלכותו כבודו ותפארתו קדושתו וקדושת שמו הגדול. הוא ה' אלהינו יהם וירחם עלינו ויריח לנו מרה מכל צרותינו וימדה לנאלטו גאולה שלמה בקרוב. ברוך אתה ה' גאל ישראל:

השכיבנו ה' אלהינו לשלום. והעמידנו מלכנו לשלום ולחיים, ופרוש עלינו סוכת שלומך והגן בעדנו ותקננו בעצה טובה מלפניך והושיענו למען שמך והדר מעלנו דבר רב רעב ויגון. ושבור שטן מלפנינו ומאחרינו. ושומר צאתנו ובואנו מעתה ועד עולם כי שומרנו ומצילנו אתה. בא"י שומר עמו ישראל לעד:

ואומר הכזור ברוך ה' לעולם וכו' (כצנוסח אשכנז) עד ברוך אתה ה' המולך (בכבודו) תמיד הוא ימלוך עלינו לעולם ועד: ומקדש שליח כזור:

ודקא אמרינן דמני שליח למימר ברטו בדיל הכך אינשי דאתי בין הפרקים לכסוף ואיכו דענו ברוך ה' המבורך, וקא מסדרי ק"ש כתיקון רבנן בשמים לפניה וסחים לחתיה. הכי מחחי שפיר וליכא למיחש להפסק בין גאולה לחפלה דהא חתמינן בחד גאל ישראל שומר ישראל, וכו' דליכא לחקשו, הא אמרינן כיון דתיקו רבנן בחדאי למימר פסוקי דשבתא דקב"ה ופסוקי דרחמי ומחסה נמי המולך בכבודו, בתפלה (שחרית) [ערבית] ליכא למסנוך גאולה לחפלה. ודוקא בתפלה ערבית אפשר למעבד כן, אבל שחרית דבחד גואל לאלתר לחפלה קיימינן לית אפשר: ובאין דעאיל לבי כנישתא ומשכח לבורא קיימינן איכו נמי ליקום אי יתבין איכו נמי ליחוב, דלא ליחחי כי בטל מן סליה לבורא. הכי שדרו ממתיבתא. ולבשמימינן תפלה חזר ומקדש ונפטרינן לבתיאון. והכי אמר רב שר שלום ראש ישיבת גאון יעקב של עיר מחסיה שמוחר ליפול על פניו (אדם) ולבקש רחמים אחר תפלה ערבית⁴⁴ ואפילו בכזור, וכך מנהג בבית רבינו שבבבל שנופלן על פניהם ערבית חוץ מערב שבת:

סדר קיש על המטה

וכשנכנס אדם לישן על מטתו לריך לקרוא ק"ש, דאמר ריב"ל אעפ"י שקרא אדם ק"ש בבית הכנסת מלוה לקרותו על מטתו. אמר רב אחי מאי קראה רגזו ואל תחטאו אמרו כלבבכם על משכבכם ודומו סלה. ותלמיד חכם שכל היום עוסק בתורה ומשכים ומעריב אין לריך לומר ק"ש אלא זה הפסוק. בידך אפקיד רוחי פריחה אורי ה' אל אמת. ואמר ר' יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדילין הימנו, שנאמר ובני רשף יגביהו עוף, ואין רשף אלא מזיקין שנא' מוז רעב ולחומי רשף, ואין עוף אלא חורה שנאמר הסעף עיניך זו ואינו. וקורא פרשה ראשונה מן שמע עד והי' אם שמע, ומברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המפיל חבלי שינה על עיני ומשקיע שנת הרדמה על עפעפי ומצותה על אישון בת עין, ושמרני כאישון בת עין. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשכיבני לשלום ותעמידני לשלום ותן חלקי בתורתך, ותרגילני לדבר מצוה ואל תרגילני לדבר עבירה, ואל תביאני לידי חטא ולירי נסיון ולירי בזיון, וישלום

⁴⁴ סגור סי' רנ"ו מביא זכר ומכאן יש להביא ראי' לדעת סג"ו דבין כשמשות מוחר לומר תחתן כג"ל, והלא כג"ל.

קיש על הממה

ושלום בי יצר טוב ואל ישלום בי יצר הרע. והצילני מפגע רע ומחלום רע ומרהוד רע. ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים. ותהא סמתי שלימה לפנך והאר עיני מן אישן המת, בא"י המאיר לכל העולם כולו בכבוד:

ברוך ה' ביום, ברוך ה' בלילה, ברוך ה' בשכבנו, ברוך ה' בקומנו, ויאמר ה' אל השמן יגער וגו' עד מצל מאש: ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך, ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם, בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת, יברכך ה' וגו' עד וישם לך שלום:

ריב"ל אומר יושב בסתר עליון וגאמי: ת"ר*) שיר של פגעים בכנורות בתופים ונבלים, ואי זהו שיר של פגעים יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי: ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה. ואמרינן והאמר ריב"ל אסור להסתרפאות בדברי תורה, להגין שאני. וכתוב בצלגדה שיר של פגעים הים משה אומר בשעה שסיס שולה לרקיע הים אומר המומר הזה יושב בסתר עליון:

סדר שני וחמישי

לשני וחמישי של שבת כי מכיים שליח לבור שמונה עשרה מתחילין הלבור ואומרין: אם עונינו עט בנו ה' עשה למען שמך, כי רבו משוכותינו לך חטאנו סלח לנו. אם עוות תשמור יה ה' מי יעמוד, כי עמך הסליחה למען תורא, חוסה ה' על עמך ישראל ואל תתן נחלתך לחרפה למשל בם גוים למה יאמרו בעמים איה אלהיהם, ידענו כי חטאנו ואין מי יעמוד בעדנו לכפר כי אם שמך הגדול יעמד לנו בעת צרה, ידענו כי אין בנו מעשים צדקה עשה עמנו למען שמך וברחם אב על בגים רחם עלינו והושיענו. אמנם אלהינו רבו אשמינו אין קץ ואין מספר לעשותינו, רחם ורחמנו וזכור לנו את ברית אבותינו. וזכר לעבדך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו. שוב סרוזין אפך והתעם על הרעה לעמך. והסר ממנו עול העמים כי רחם אתה כי כן דרכך פודה ומציל נואל ומשיע בכל חוד ודור:

ואומר הסליח לבור והלבור עמו כלס ביחד:

אל הוריתנו לומר שלש עשרה וזכור לנו היום שלש עשרה שחל עניו לפניך מקדם, וכן כתוב וידד ה' בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם ה':

ואומר שליח לבור:

ויעבר ה' וגו' עד נקה: (ואומר שליח לבור) וסלחת לעוננו ולחטאתנו ותרחמו: סלח לנו אבותי כי חטאנו מחל לנו סלכנו כי פשענו. כי אתה ה' טוב וסלח רוב חסד לבל קדאך. למען שמך ה' וסלחת לעוננו כי רב הוא. כי עמך הסליחה למען תורא. סלח נא לען הזה כגל חסוך וכאשר נשאתה לעם הזה מסצרים ועד הגה. ויאמר ה' סלחתי כדברך:

ואומר שליח לבור:

אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנונו שאין אנו עוין

פנים

(*) שמונה ע"ז פ"ב ת"ר שיר של חרס בכנורות כו' וסיר של פגעים כו' פ"ג:

פנים וקשה עף בדבר הזה שנאמר לפניך צדיקים אנתו ולא תפאנו :
ועוין סקסל אבל תפאנו אנתו ואבותיט :

אשמונו בנדט גולטו דברנו דופי . העוית והרשעט . ודט חכמנו פפלטו שקר . יעצנו רע
כובנו לצנו מרדנו נאצנו סרדנו עוינו פשענו צרדנו קשיט עורף . רשענו
שורתנו תעבנו תעתענו , סרטו ממצותיך וממשפטך ולא שוה לנו . ואתה צדיק על
כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנתו הרשעט :
ויס טלומתיך נחמוס אם עוינו .

ועתה ה' אלהינו אשר הצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה והעש לך שם
כיום הזה תפאנו רשענו , ה' ככל צדקותיך יושב נא אפך וחמתך מעירך ירושלים
הר קרשך כי בחטאיט ובשעוית אבותינו ירושלים ועמך לחרפה לכל סביבותיט , ועתה
שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תתנונו והאר פניך על מקרשך השמם למען
ה' . הפה אלהי אונך ושמע וגו' עד כי שמך נקרא על עירך ועל עמך (דניאל ט') :
אל הודיתנו לומר שלש עשרה וכו' כדכתיב לגיל :

ויס מקומות טלומתיס

והווא רחום יכפר עון וכו' (כולו כמנהג אשכנזים עם לחיזה סיטוייס קטוייס) : ולא
כעויתנויט נמל עלינו . אפגענויט וכו' יכיר וידעו כל הגוים כי אתה ה' בו אבינו
אתה , אנתו החומר ואתה יוצרנו ומעשה ידך כלנו , צורנו מלכנו ותאלטו חוסה ה'
על עמך ואל תתן נחלתך לחרפה למשל במ גוים למה יאמרו העמים איה אלהיהם
ידענו כו' כי תפאנו ואין בנו מעשים צדקה עשה עמנו למען שמך וכרחם אב על
בנים רחם עלינו והושיענו , חמול על עמך ורחם על נחלתך חוסה נא כרב רחמיך .
לך ה' הצדקה עושה נפלאות בכל עת :

הבט נא ורחם נא בסהרה למען שמך ברחמיך הרבים ה' אלהינו רחם והושיעה
צאן סרעיתך ואל ימשל בנו קצף כי לך ענינו תלוינו , הושיענו למען שמך
(רחם עלינו והושיענו למען שמך) , הביטה וענו בעת צרה כי לך ה' הישעה
בך תוהלתנו אלוה סליחת אנא סלח נא מצב וסלח כי אל סלך תנון ורחם אתה :

אנא סלך תנון ורחם זכור והבט לברית בין הבתרים ותראה לפניך עקדת יחיד
למען ישראל אבינו , ענו והושיענו כי שמך נקרא עלינו עושה נפלאות בכל
עתועת , עשה עמנו כחכך תנון ורחם הביטה וענו בעת צרה כי לך ה' הישועה , אבינו
מלכנו מחמנו אל תעש עמנו כרוע מעללינו חכור רחמיך וחמדיך וכרב טובך הושיענו וחמול
נא עלינו כי אין לנו אלוה מבלעדיך צורנו . אל תעזבנו ה' אלהינו אל תרחק
ממנו , כי נפשנו קצרה סחרב ומשבי סדבר וממנפה ומכל רעה הצילנו כי לך
ענינו . אל תכלימנו ה' אלהינו והאר פניך בנו חכר לנו את ברית אבותינו והושיענו
למען שמך . ראה בצרותינו שמע קול תרונתנו וענו כי אתה שומע תפלת כל פה :

אל רחום ותנון אתה אנא רחם עלינו ועל כל מעשיך , אין כמך ה' אלהינו אנא שא
נא פשענו . אבינו מלכנו צורנו ותאלט אל חי וקיים ורחמן בכח חסד וסב על
כל מעשיך . כי אתה הוא ה' אלהינו אל ארך אפים מלא רחמים רחם עלינו ועשה
עמנו כרב רחמיך והושיענו למען שמך . שמע מלכנו תפלתנו וסד איבינו הצילנו .

שמע

לשני וחמישי

שמע מלכנו הפלהנו ומכל צרה ויגון הצילנו :

אבינו מלכנו אתה ושמך הגדול עלינו נקרא עשה עמנו למען שמך . אל תעזבנו אבינו אל תמשנו מלכנו ואל תשכחנו יוצרנו כי אל מלך הנון ורחום אתה :

אין כמוך הנון ורחום ה' אלהינו אין כמוך ארך אפים ורב חסד ואמת , הושיענו ורחמנו מרעש ומרגז הצילנו , זכור (רחמיך) לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל הפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו . שוב מרחון אפק והנחם על הרעה לעמך , והסר נכנו ככת המות כי רחום אתה כי כן דרכך לעשות חסד הנם בכל דור ודור , תוסה ה' על עמך והצילנו מועמך והסר ממנו מכת המגפה כי אתה הוא שומר ישראל . לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים . מה נתאונן מה נאמר מה נדבר ומה נצטרק . נרפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך כי ימינך פשוטה לקבל שבים . אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא אנא ה' עננו ביום קראנו . לך ה' חבינו כך ה' קיינו לך ה' נחל . אל תחשה ותעננו כי נאמנו גוים אברה תקותם כל ברך וכל קומה לפניך תשתתה :

הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים נבילה נפשט מרב עצבוננו קומה והושיענו כי חטאנו לך , אבינו מלכנו כי אין בנו צדקה ומעשים טובים זכור לנו את ברית אבותינו ועדותנו בכל יום ה' אחד . הביטה בעינינו כי רבו מכאובינו וצרות לבבנו . חוסה עלינו בארץ שביינו ואל השפוך הרוגך עלינו כי עמך אנהנו בני בריתך . אל הביטה דל כבודנו בנוים ושקצנו כמומאת הנדה , עד מתי עורך בשבי והפארתך ביד צר . עוררה גבורתך וקנאתך עליהם , הם יבושו ויתחו מנבורהם ואל ימעשו לפניך תלאותינו . מהר יקרמונו רחמיך בצרותינו . לא למעננו אלא למענך עשה , ואל תשחת את זכר שאריתנו כי אל מלך הנון ורחום אתה , חוס ורחם עלינו ועל כל המיתרים בכל יום פעמים . שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד :

ונפלין על פניהם ולאומרי'ן רחום והנן וכו' :

ואומר שליח לבור

ה' אלהי ישראל שוב מרחון אפק , והנחם על הרעה לעמך :

(תחנו) חוס נחום חוק ועונין לוטו הקבל ואומר :

ה' , נגרו דמעי . והמו מעי . לדור שעשועי . ברבות דודיו . מבין בדיו . ואנחנו יחדו . ואין זר אתנו בבית : חמרמר וחמר . לבבי ונמר . כי רע ומר . ראות בן קטורה . בבית הבחירה . ובן הגבירה . איננו גדול בבית : ועלו באושים . תחת ברושים . ובמקום קדושים . השכין קדושים . ותחת אנשים . הניח נשים פלגשים . לשמור את הבית : מואבית ומצרית . חתית והגרית . השמד והשחת . והרק כליהן . וערה פתהן . וצוה הכהן ופנו את הבית : חוקר כליות . פדה נא שבויות . מידי נביות . ימינך תעיר . וקה דם צעיר . מקום דם שעיר . לחטא את הבית : זכרתי לאסיריך . חסד נעודיך . ויצאתי אחריך . מעת צאתך . ממנוחתך . ומיום גלותך . לא ישבתי בבית : קנא קנאתי . ונקרוא נקראתי . לעמי ונעניתי . לעם לא אלמן . בבוא

עת

לשני וחמישי

כא

עת וזמן. לבנות לו בית נאמן. והוא יבנה לי את הבית: שוב

(אחרת) חמוס נחום

ה', °נולו עיני. ונפלו פני. ונכפלו יגוני. בשמעי באזני. חרפות מעני. אשר חרפו אויביך ה'. אשר חרפו עקבות משיחך: °חסרך הראה. לעם דל ונכאה. נדחו קבץ ואויביו הפאה. וצא ממקומך. לכלות קמיר. כיום יצאת לישע עמך. לישע את משיחך: °וגאל לך בן. הודש במתבן. כתמו הלבן. ושיחו הבן. והושע כמהים. ושימם גבוהים. מגננו ראה אלהים. והבט פני משיחך: °מבוז והימן. וצפון ותימן. פדה עם לא אלמן. והעלה גדודיך. לקרית מועדיך. בעבור דוד עבדך. אל תשב פני משיחך: שוב

(אחרת) חמוס לוי נומא

ה', °לגזע הימן. אשר בכ מאמן. תשלח ציר נאמן. להיות נוטר. לאשר אין לו שוטר. מלך תעטר. ויצא חוטר. מגזע ישי: °וחזיון מסותם. וקץ המחותם. לזרע איש תם. גלה עתה. להוציאו מיד רעמה וסבתא. כאשר דברת. כי בוחר אתה. בבן ישי: °וישב מפוגר. במסגר מסוגר. בעול פרא (בן אמה) מוסגר. הדוף באיבה. בכור עוני הובא. וישאל ואין תשובה. מדוע לא בא. בן ישי: °גדפנו מגדפים. ויחרפנו מחרפים. וירדפנו מרדפים. בשמענו קול כחולה. מפי בני עולה. שבא וחילה. אין לנו חלק בדוד ולא נחלה. בבן ישי: °ומנפש ועד בשר. יכלה צר. לבן שר. עדי יבושר. מכסא מרומים. בהדשת לאומים. משביח שאון ימים. אשר עומד לנס עמים. שרש ישי: °טמון בחבל. מעונה בכבל. משוכח מנבל. טובך אויתי. ועליך צייתי. וכדברך עשותי. הנה ראיתי. בן ישי: °אמץ לבב מוכה. בגלות מדוכה. ותמיד יחכה. מכלאי אפלות. פניך לחלות. צור נורא עלילות. כלו תפלות. דוד בן ישי: שוב

(אחרת) חמוס חזק וחזו' חכר

ה', °נפלאות עשית. וחטאתינו כסית. ואורך עלינו נסית. ועתה שכחתנו. ואיך תאמר אהבתנו. ויש ה' אתנו. ולמה מצאתנו. כל זאת: °חללת עבדך. ומכרת נחלתך. לבנות ולא מבריתך. ומקנות תאחר. עובר לסוחר. ותסוב מאצלו אל מול אחר. ולמה חשבת כל זאת: °ואיה דגליך. וסתרי צלליך. ונטעי אהליך. הלעד אאיה. מקדש ונוה. היש מקוה. לישראל על זאת: °מדיון יסיתני. ואדום יחתני. אולי יפותני. לשקר באלי. ולבגוד בבוועלי. ואני חלילה לי. מעשות זאת: °חפש קרא נא. לעדה עגונה. והמצא לה חנינה. וכימי עדנה. תהיה עדינה. ומבית מעונה. גרש האמה הזאת: °פרא נא גאולה. לפרואה סגולה. ותהיה כבתחלה. וכמאז קניתה.

תשוב קנותה . כי אתה ה' עשיתה . וידעו כי ידך עשתה זאת : שוב

(אחרת) חזו נחום חוק

ה' , °נחתנו לשמה . ביד בוז ושמה . ואין אתנו יודע עד מה .
ואיה חסדיך . לזרע ידידיך . ולעבדיך . ולבנך לדוד : °חרפה
שבעתי . ובגדי קרעתי . על אשר שמעתי . חרפת מבישי . וגדוף
נחשי . לא נחלה לנו בבוני ישי . ומה לנו חלק בדוד : °ועליך המלאכה .
להעלות ארוכה . לעדה נבוכה . ועל צד איילי . ארים קולי . עשר
ידות לי . במלך וגם בדוד : °ממלכה ערוכה . וממשלה משוכה .
ומסכה נסוכה . ושולחן מסודר . ומושב מהודר . לאדום וקדר . ויפקד
מקום דוד : °חנות השכחת . ומקדש הונחת . ובאף הדחת . אל בן
מעונה . בגלות מתענה . ולא תענה . הקולך זה בני דוד : °זה כמה
אחי בוחל . לבני ירא וזחל . כלו עיני מיחל . ותחשה אתה . ולב
לא שתה . לאמר עתה . תשוב הממלכה לבית דוד : °קולכם המוני .
עלתה באוני . גם עתה נאם אדני . תקוה ואחרית . אהיה לשארית .
ואכרתה לכם ברית . עולם חסדי דוד : שוב

(אחרת) חזו שלמה חוק

ה' , °שודדים נדודים תקבץ . אל נוה מרבץ . ולובשי תשבץ . לכפר
על הדומים . בין העמים . לבית עולמים . מאז אמר שלמה :
°לבני קטורה . שים במ מדורה . ומבני גבירה . הסר זעמך . וגדור
כרמך . וישראל עמך . כרם היה לשלמה : °מלכי וחילי . היה
עוזר לי . וכונו זבולי . ושיר לך אשיר . ושי לך אכשיר . במזמור
ושיר . השירים אשר לשלמה : °הראה להמוני . טובך שוכן מעוני .
מיחלים ישועת אדני . כמאז בין הנסים . עשה אות ונסים . ענגו מושיע
חוסים . גם אלה משלי שלמה : °חזקו בני נדיבים . זרע אהובים .
ובטחו ביושב כרבים . כי הקץ נגמר . וצדיק יפרח כתמר . מהרה
כי כה אמר . ה' אל בית שלמה : שוב

(אחרת) חזו יומו (סוף נ"ס מש בביובו)

ה' , °יגענו וסבלנו צרות . ושבענו מרורות . בנפשות נאנחות ומרות .
זה כמה שנים נכנענו . ולשבי נמסרנו . ועליך הורגנו . כל היום
נחשבנו . כצאן : °ואיך רעה נאמן . ביד שעיר ותימן . בין צפון
ותימן . מקנך הדחת . ואותו עזבת . ועל מי נטשת . מעט הצאן :
°מהר שוב ורעה . מקנך נדח ונתעה . ותמיד אליך ישעה . ושמור
מקנה . מחית קנה . וזכור כי על ידי מונה . עוד תעבורנה הצאן :
°וזכור עדתך קנית . ובגוים ורית . לעמך קשה הראית . ושוב מחרון
אפך . והסר מעליהם כפך . ויבואו ספיך . מבחר הצאן : שוב

(אחרת) חתום ייטו

ה' יומין עווןך הרם . ובחימה כלה והחרם . כמו דזה תורם . לעובדים
למעשה אדם . דמות עצבים . כתפארת אדם . לשבת בית :
וישומו על עקב בשתם . וילכו וילכדו בפחי רשתם . ירבו עצבותם .
אשר לדמים ארבו . ועמך רבו . ומקדשך חרבו . ונתצו את הבית :
מקום מקדשך למרעה . בהמות וחיות ונחש ואפעה . ועל זה אשום
וכולדה אפעה . כי נצת ישוב מבלי יושב . ורוקם וחושב . ואין איש
מאנשי הבית : וביתך חרב ושמים . כמאז קומם . וסדר ורומם .
וקבץ נדודים . שבויים שדודים . ועניים מרודים . תביא בית : שב

(אחרת) חתום נחום ונחכר חתו לוח ח'

ה' , נלכד במוקש . ביד צר מנקש . ואין דורש ואין מבקש . ועורג
בחילו . והומה בקולו . אם יורש אין לו . אם אין לאיש גואל :
ועובטו ארחי . ונשברו בריחי . כי אחרו משיחי . רפא מחלתי .
תן שאלתי . גאל לך אתה את גאולתי . כי אין זולתך גואל :
מתני לקולי . תשעה , וכבלי . תתיר בועלי . וקהל אמוני . תקבץ לארמוני .
ולשבי פשע ביעקב נאם אדני . ובא לציון גואל : שב

(החנה) חתום אני מ' משל חוק

ה' , אני הגבר . ראה שבר . ושוד בכל עבר . והנה תלאה . מאד
נוראה . בכל יום יוצאה . בערב היא באה ובבקר : מרוב כחשי .
בפרך מוקשי . תבכה נפשי . בבוא כדוב אורב . אחוזי חרב . בבקר
תאמר מי יתן ערב . ובערב תאמר מי יתן בקר : מתני תעיר . ואש
אף תבעיר . בבני שעיר . ובניך תפדה . מעול מרדה . ואותם תעדה .
והיה בבקר : שבטי ישורון . לשמך ישירון . ולך ישורון . בשבים
אחרו . והם בך בחרו . וביתך שחרו . וישכימו בבקר : להם
אומרים . רגשת צוררים . עורים בוערים . אבד מנחמכם . יען במחכם .
לראות משיחכם . הוי משכימי בבקר : חוקי עדתי . ואמצי קהלתי .
כי קרובה ישועתי . וקהל אמוני . אקבץ לארמוני . וגאלתיך
אנכי חי אדני . שכבי עד הבקר : שב

(אחרת) חתום אני לוי ב'ד יקב

ה' , אנחתנו גדלה . ושמשנו אפלה . ונפשנו אבלה . ונמשך קצנו .
וארך זמננו . ותחת משנאינו . ביון מצולה טבענו : נשכחנו בידי
אדונים . גוי עז פנים . זה כמה שנים . לחוצים בדלות . מעונים
בשפלות . מעוטים בגלות . ובטיט ורפש נשקענו : וישבנו דומם .
כמו איש נשטם . ולילה כיומם . כעורים נמשש . וכאין עינים
נגשש . והאמה לבושת שש . ואנחנו להבל יגענו : לבשנו קלון
וכלמה

וכלמה . והיינו לשביה לבוה ושמה . קצוצי פאה . ובארץ נוראה .
 ריש ותלאה . כל היום שבענו : °ותובל . ועיבל . ובלהן . וועון . ועקן
 אכלונו . הטמונו . כלונו . רדפנו . דכאונו . הלמונו . וגענו . ואבדנו :
 °ירד הודנו . ומטה ידינו . וישח וידל כבודנו . קראנו צרה . כמבכירה
 בצירה . וכל יום נקרא . ומבטן שאול שוענו : °בכובד המס .
 הננו למרמס . ונצעק משוד וחמס . מעדו רגלינו . בגודל
 סבלנו . ולפני שוללינו . עד מאד נכנענו : °רעוצים בכבלנו . מעונים
 בעולנו . וכל ימי חלדנו . בבתי כלאים . אנחנו מובאים . ובפי לבאים .
 תמיד נבקענו : °ירדו בנו אדומים והגרים . נחלתנו נהפכה לזרים .
 לאויבים ונכרים . וישמן אויב ויבעט . וכרגע ועיר קט . מהר וכמעט .
 מגוי נכחדנו : °קומה אילותנו . קומה לעזרתנו . כי בחטאינו . זמנים
 ארכו . וחשבונו נמשכו . ועמך יחכו . קץ הפלאות ולא ידענו :
 °בכל יום תקוה תעלה . גלמודה וגולה . עבר קציר כלה . קיץ , ואנחנו
 לא נושענו : °שוב

(אחרת) חמס אני לוי ולמס קי מן חוק

ה' , °אפפנו מענים . שאפנו כתנים . וחלפו זמנים . וישועה נעלמה :
 °נקוה תעלה . לסורה וגולה . ונצעק כחולה . כי אזלת יד . מתחת
 יד ציד . ובן אמה : °פערז פיות . כגורי אריות . על שיות דחויות .
 ואין פה פותח . כי זה זובח . וזה מרצח . באף ובחימה : °לקחוני
 למס עובד . ובעול כבד . היינו ככלי אובד . מדרו חיינו . והכו
 לחיינו . והנה בשבינו . עשו בנו נקמה : °עלון ומנחת . זורה
 ברכת . זורח ונחת . שמונו לבוה . והננו לבוזה . למזה ולשמה :
 °יגענו ולא נחנו . ובגלות נשכחנו ונזנחנו . כלו עינינו . וספו
 חשבונינו . וכסתה פנינו . כלמה : °קורא הדורות . ועונה בצרות .
 חדש גבורות . להשיב שביה . מארץ נכריה . ורחם עניה . סוערה
 לא נוחמה : °שוב

(אחרת) חמס יצחק הקטן

ה' . °ידענו מעלנו . ורוע פעלנו . על כן באה אלינו . צרה צרורה .
 בזעם ועברה . אף אויב בנו חרה . נטה קו לא השיב ידו : °צר
 חשב מחשבה . להדוף בפתע באיבה . במסה ומריבה . אבן מעמסה
 ידה . בעם אל רדה . אשר לא צדה . והאלהים אנה לידו : °חותם
 סגור בנאומו . שלח לעמו . איש על שמו . שרים סגנים . פחות
 וסגנים . ליום מועד היו נכונים . ואיש כלי מפצו בידו : °קהלות
 צרפת אנשי שם . על יחוד השם . ביד חזקה יגרשם . עם שסוי ישסה .
 עליו כאב כארי יתנשא . וכל אשר הוא עושה . ה' מצליח בידו :
 הגיע

לשני וחמישי

הגיע הזמן. בירח אב לפורענות מזומן. בעשרה בו נקתלו עובדי חמנים. לרטש אם על בניים. לחפש מצפונים. ומטוב מכמונים. כל הבא ימלא ידו: °קטון וגדול במסגר הביאם: לגלות מצפונים השיאם. ברעה הוציאם. מבית מנוחות. בנות עד מות נדחות. וספדה הארץ משפחות משפחות. חרה אף ה' בעמו ויט ידו: שוב

(אחרת) חמוס שטואל

ה', °שארית פליטת אריאל. השכח חנות אל. אם קפץ באף רחמיו: °מאם דבירו וספו. (ויטרופ לעד אפו. ושחת רחמיו): [ולא זכר הדום רגליו ביום אפו. כמנהג רחמיו]: °ואיה נפלאותיו וחסדיו. (אשר) ספרו לנו עבדיו. אשר גמלם כרחמיו: °אומר ברבות יגוני. נפלה נא ביד אדני. כי רבים רחמיו: °לדברו יחלנו והתנחמנו. חסדי יהוה כי לא תמנו. כי לא כלו רחמיו: שוב

(אחרת) חמוס שטואל

ה', °שובה ממרומיק. להעיר על עמך. את החסד ואת הרחמים: °מהר לגאלם. גאולת עולם. בצדק ומשפט וברחמים: °ואם גברו עונינו. ורבו תעתועינו. לה' אלהינו הרחמים: °אנא הפלא חסדיך. וסלחת לחטאת עבדיך. ונתתם לרחמים: °לצרותינו אמור די. בשרנו אל שדי. יתן לכם רחמים: שוב

(אחרת) חמוס שלמה ואלו כ' מן סקטן

ה', °שעה עם נדכה ונלאה. ונכאה ונספה: °לך מרנן. ונגדך מתחנן. ובעת צרה אליך יצפה: °מהר ישעו. רפא נגעו. וחזק זרעו. הנרפה: °הקשב שיחו. הרם מצחו. והעלה למכתו. ארוכה ומרפא: °ה' בקר תשמע קולי. בקר אערך לך ואצפה: שוב

(אחרת) חמוס שטואל

ה', °שעה עדתך. ברוב חמלתך. והבאתה אל תוך ביתך: °מחול עונם. והפק רצונם. ועלו ובאו בביתך: °והשב עבדה. וגלות יהודה. להניח ברכה אל ביתך: °או תחפוץ ובהים. ומנחו: וניחוחים. בשבתך בביתך: °לעמך ישראל. תשלח הגואל. ואספתו אל תוך ביתך: שוב

(אחרת) חמוס יהודה

ה', °יבואנו רחמיק. ומרום הקשיבה: °המצא והדרש לנו. ועשה עמנו אות לטובה: °וחון אהלה ואהליבה. לציון ברצונך הטובה: °דחה עון ואשמה. האמת והשלום הקריבה: °השיבנו ה' אליך ונשובה: שוב

ולאחר

ולאמר שגופלין על פניהם ותובעין לרכיבן לאומר שליח לבור :
זכור ברית אברהם ועקידת יצחק ושוב ברחמים על שארית ישראל והושיענו
 למען שמך :

זכור ברית אברהם ועקידת יצחק . והשב שבות אהלי יעקב והושיעה למען שמך :
 חטאנו צורתו סלח לנו יוצרנו :

אדון הרחמים . שוכן מרומים . המלא רחמים על מתודים ואומרים לפניך . חטאנו
 צורתו סלח לנו יוצרנו : חטאנו ברוב עון . ובאנו לפניך אל נויא עון :
 ח' צ' ס' ל' י' : חטאנו ברשע ובפשע . ובאנו לפניך עובר על פשע . חטאנו וגו' :
 חטאנו לפניך . ובאנו לחלות אל חסרת פניך . מאומרי לפניך . חטאנו וגו' : חמל
 על עמך . ורחם על נחלתך . חסיה נא כרוב רחמך . חננו ועננו מלכנו . אבינו
 מעולם שמך . לנצח בך בטחו אבותינו מלכנו : גם אליך זעקו ונמלטו . חננו ועננו
 מלכנו : חמל הסיבה ועננו . אלהי ישועתנו . והאר פניך בנו . ונשעה מלכנו :
 כי אל חנן ורחום נקראת . חננו ועננו מלכנו : תבוא לפניך תפלתנו . לנצח תקשיב
 ותשמע ותתן מלכנו : תקבל ברחמים וברצון את תחנונו . חסיה ועננו מלכנו :
 עננו אבינו ענו והושיענו : כשענית לאברהם בבר המורה כן ענו והושיענו :
 כשענית ליצחק על גבי המזבח כן ענו והושיענו : כשענית ליעקב בעת צרתו כן
 ענו והושיענו : כשענית לכל הצדיקים בעת צרתם כן ענו והושיענו : היים שאלנו
 סמך . כי מקור חיים עמך . צדקה עשה עמנו למען שמך . והסר דבר נגף תרב
 והרג מעמך : רחמים שאלנו ממך . כי רבים רחמים עמך . צדקה עשה עמנו
 למען שמך . והסר תרב דבר נגף הרג וחייה רעה (כלן נחמקים שלסה חיבות חבל
 ל"ל סכוא ועול גלות ושחר) ויצר הרע ושנאת חנם , וכל גזרות קשות , (והרב ושחר)
 וכל מיני פורעניות מעמך . אבינו אב הרחמן הושיענו למען שמך . אלהינו ואלהי
 אבותינו בך בשרנו לא נבוש והושיענו למען שמך . העתר לנו וגדלו שמך בנבורה :
 דרשנך המצא לנו . והושיענו למען שמך . העתר לנו היום בהמן רחמך . ואל תבישנו
 משברנו . זכור רחמך אשר מעולם המה . חמול עלינו כאב על בניס. ול"ש : שוב ומסיב
 לקיך . יכבשו רחמך את כעסך מעלינו . ול"ש : כלה אל תעש לשאריחנו . ול"ש
 נבוש ממשאלותינו . ול"ש : מלפניך אל השליכנו . נדאות בצדק תענו אלהי ישענו .
 ול"ש : סלח לנו לכל עונותינו . כעדת ולך נישעה, הושיענו ל"ש : ענו בעת צרותינו .
 עת צרה היא . הל"ש : פניך אל חסרת ממנו . פרנו והצילנו מכל צרותינו . הל"ש :
 צדיק ה' צדיקות אהב . צדקה עשה עמנו תצדקנו . הושיענו למען שמך . תעלה למרום
 קולנו . תשמע ותתן . רחם עלינו אלהינו . כי מאד צר לנו . שועתנו תקבל ברצון .
 שאלתנו תמלא במהרה . ול"ש : תעלה שועתנו למען שמך . נבצא חן וחסד
 ורחמים ורצון לפניך . ול"ש : כי אין לנו אלוה אחר . מלך נואל עוזר ומושיע . פודה
 ומציל בכל צרה תצוקה אלא אתה : ול"ש . אבינו הרחמן הושיענו למען שמך :

ואומר יענך ה' ביום צרה ישנבך שם אלהי יעקב וגו' ועומד סמון ולאומר אבינו
 מלכנו וכו'. ולאומר ואנחנו לא נדע וכו' כו"ס למטלה , ולאומר קדיש עד לעילא :

ופותחין [הארון] ואומר :

כי גדל אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך . אתה אלהי גדל אדונינו
קדוש וגדל שמו :

ומוטל ספר תורה מן התיבה ואומר גדלו לה' אתי וגרוממה שמו יחדו :

ועונין לזכור . רוממו ה' אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה' אלהינו : ה' הושיעה
המלך יענגו ביום קראנו :

ואומר שליח לזכור :

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו : יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם : ממורה
שמש ועד מבוא מהולל שם ה' : מהולל אקרא ה' ומאובי אושע : ויחמר . מסוף
העולם ועד סופו ה' אלהינו אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה . הוא ימלך
עלינו לעולם ואמרו כל העם אמן :

הכל הבו גדל לאלהינו ותנו כבוד לתורה כהן קרב כהן פלוני זר פלוני ככהן , ואם
אין סס כסן אומר . ישראל קרב ישראל : ועונין לזכור . תורת ה' תמימה
משיבת נפש : עזרת ה' נאמנה מחכימת פתי : פקודי ה' ישרים משמחי לב : מצות
ה' ברה מאירת עינים : ה' אחד אלהים לישראל . ה' עז לעמו יתן ה' יברך את
עמו בשלום :

ועולה הכהן וקורא שלשה פסוקים מפרשה של אחת שבת , ועולה לוי אחיו וקורא
ג' פסוקים , ואם אין סס לוי קורא כהן במקום לוי , ועולה עוד ישראל
וקורא ארבעה פסוקים , ואין פותחין מעשרה פסוקים וידבר עולה מן סמנין , אבל
אם הולך להוסיף מוסיף . שמעלין בקדש ואין מורידין :

וגולל ס"ט ובגללו אומר :

יהי רצון מלפני השמים . לרחם את בית חייו . ולהשיב שבינו לתוכו במדה
בימינו . ואמרו אמן :

יהי רצון מלפני השמים . לרחם על פליטתנו . ולעצור את המגפה ואת המשחית
מעלינו , ומעל עמו ישראל , ואמרו אמן :

יהי רצון מלפני השמים , לקיים לנו את כל חכמי ישראל , הם ובניהם ותלמידיהם
בישראל . בכל מקומות מושבותיהם , ואמרו אמן :

יהי רצון מלפני השמים . שנגשמע ונתבשר בשורת טובות . מארבע נגפות הארץ
ואמרו אמן :

ומצדק מוי שברך אברהם יצחק ויעקב אבותינו . הוא יברך את אחינו ואחיותינו
בני ישראל , הבאים בכנסיות לתפלה ולצדקה . הקב"ה ישמע בקול תפלתם
ועשה הפעם ויכלא משאלותם בטוב . ואמרו אמן .

אחינו ישראל (ונשיאי) [אנטי] ישראל הנתונים בשביה ובצרה . המקום ברוך הוא
ירחם אותם . ויושיעם בעבור שכו הנדול . ויוציאם מצרה לרוחה ומאפילה לאורה .

ואמרו אמן : יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך :

ועומד ומחזיר ספר תורה למקומו ואומר :

יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לברו : הורו על ארץ ושמים . וירם קרן לעמו
תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו הללויה :

ויענין לומר קדים, יש שהחזיקו אחר קריאת ס'ם לאלתר קודם בגללו. ויש שהחזיקו לומר אחר שמתחירין אותו למקומו, ומסתברא לאחר קריאת ס'ם, שמה טעם לקדש ואחר כך לפסוח אשרי :
 ואומר אשרי יחשיב ביתך, ובא לציון. ואני זאת. ואתה קדוש, וקרא זה, ומקבלך, והשגיח רוח, ונשאלתני, יתגדל. תתקבל. יהא שלום. עושה שלום :

שאיילו מן קמי רב נמרונאי גאון ז"ל, הכנסם לבית הכנסת ומלא צבור מחפליין ועדיין לא קרא פסוקי דמרה, מהו שיעסוק עם הצבור בעסק שמאלס, עגון שמאלס בתחלת עסק פריסת שמש, ואחר שיסיים חפלתו יחזור ויזמר פסוקי דמרה, והשיב כך, כשהקמו חז"ל כך תקמו לומר פסוקי דמרה ואחר כך להפליג, ודרש ר' שמואל לעולם יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, ואם ראה צבור מחפליין, והם מתעבדין. כך שמענו כי מר רב משה גאון ז"ל⁴ ומרבותיו שמברך מלך מהולל בתשבחות, ואומר פרשה ראשונה ומדלג ואומר הללו אל בקדשו וחוסם, וממחר ומחפלי עם הצבור, אבל לומר פסוקי דמרה אחר תפלה יש גנאי בדבר לומר שבת אחר תפלה, ואם אין לו פנאי כל עיקר אפילו לפסוח כל מה שפירשו, אל יאמר לאחר התפלה, שכשהקמום לא תקנום לאמרו לאחר תפלה אלא לפניה :

ולומר [תהלה לדוד או] יענך ה' ביום צרה בקידושא דסידרא, כך השיב, שאמרו חז"ל כל האומר תהלה לדוד לא אמרו או שנים או שלשה פעמים, ומשמע אפילו פעם אחת, אלא חכמים האחרונים החקיקו לישראל שבטיירות לומר בפסוקי דמרה, ובסדרא, ובמנחה, שמה ישמע בפעם או בשנים השתייר אחת בידם, [ולא] מפני שהייב לאומרה שלשה פעמים, וראיה לדבר דהא שבת אין בה סדרא בשחריה ואין בה תהלה לדוד אלא שני פעמים, ואף בקדושא דסדרא בשתי ישיבות תהלה לדוד אומר, ובבית רבינו שבבבל⁶ תהלה [לדוד] (אומר), אבל בשאר כנסיות יש שאומר תהלה לדוד, ויש שאומר יענך ה' ביום צרה, וסמוכין לומר שבת חוכיה שאין אומרין בה אלא שני פעמים :